

Альтернативне майбутнє України. Енергетична стратегія України до 2030 р. передбачає зниження імпорту первинних енергоресурсів у паливно-енергетичному балансі країни більше ніж на 40 %. Цього передбачається досягти за рахунок енергозбереження, зменшення споживання природного газу більше ніж на 30 % і використання поновних джерел енергії. Що собою являє український ринок альтернативної енергетики та чи будуть досягнуті заявлені показники?

Національна та світова альтернатива. Завідділу Інституту технічної теплофізики НАН України, директор НТЦ «Біомаса», канд. техн. наук Г. Гелетуха зазначає, що в Україні невиправдано висока (майже в два рази вище, ніж у світі та Європейському Союзі) частка природного газу в енергетичному балансі. Водночас частка поновних джерел енергії в чотири рази нижча, ніж у світі, і в три рази нижча, ніж в ЄС.

І це не дивно, оскільки, за оцінками експертів, альтернативна енергетика в загальному енергетичному балансі України становить лише 0,8 %, при тому що національний ринок альтернативної енергетики на сьогодні представлений сонячною, вітровою, малою гідроенергетикою і виробництвом твердого та моторного біопалива.

Трохи по-іншому вирішується це питання в розвинутих країнах. За оцінками експертів, альтернативна енергетика у світі розвивається досить активно. Підтвердженням цього може служити той факт, що на частку поновних джерел енергії припадає більше половини нових встановлених потужностей в Європі та Сполучених Штатах Америки. До того ж інвестиції в цю сферу у світі становили 162 млрд дол.

Оптимістично налаштовані експерти стверджують, що у світову індустрію альтернативної енергетики до 2035 р. буде інвестовано близько 5,7 трлн дол., а країни Європейського Союзу вже до 2050 р. повністю перейдуть на альтернативні джерела енергії.

Найближчі плани виглядають куди скромніше, але все одно переконливо: до 2020 р. в Європейському Союзі мають наміри перевести на альтернативні джерела 20 % традиційної енергетики. Хоча й сьогодні там ситуація досить оптимістична. У загальному енергетичному балансі частка альтернативної енергетики становить: у Німеччині та Данії – понад 12 %, Австрії та Швеції – 24 %, Фінляндії – 19 %, Португалії – 17,5 %, Італії та Іспанії – понад 10 %, Великобританії, Франції, Нідерландах і Бельгії – понад 7 %.

До того ж найбільший внесок у виробництво альтернативної електроенергії робить гідроенергетика (57,7 % усіх поновних джерел енергії), на другому й третьому місцях – вітроенергетика (20,9 %) і біомаса (19 %).

Президент Асоціації учасників ринку альтернативних видів палива та енергії України (АПЕУ) В. Давій переконаний, що в нашій країні намітилися хороші тенденції розвитку ринку альтернативної енергетики. Галузь розвивається, діє «зелений» тариф, будуються нові об'єкти.

До найбільш значущих проектів, які були реалізовані у 2011 р., можна віднести сонячну електростанцію потужністю 7,5 МВт в Автономній Республіці Крим (с. Родниково Сімферопольського району); сонячну електростанцію в с. Охотникове Сакського району (теж АРК) потужністю 80 МВт; сонячну електростанцію в с. Слобода-Бушанська Вінницької області потужністю 0,6 МВт.

У сегменті вітрової енергетики в кінці минулого року була введена в експлуатацію перша черга Очаківської вітроелектростанції сумарною потужністю 25 МВт. Електроенергія, вироблена на цій станції, надходитиме в мережі Миколаївського облenerго й подаватиметься споживачам Очаківського району Миколаївської області. Запланований річний обсяг виробництва електроенергії становить 72 тис. МВт·год.

Крім того, на українському ринку альтернативної енергетики з'явилися два промислові об'єкти з виробництва моторного біопалива (загальна потужність близько 30 тис. т продукції на рік). Один з них розташований у Донецьку і виробляє біологічні види палива (бензини марки А-98а, А-95а і А-92а з 30-відсотковим вмістом біоетанолу). Його проектна потужність становить 20 т на добу.

Загалом, станом на кінець 2011 р., загальна встановлена потужність української альтернативної енергетики становить понад 450 МВт. До того ж сонячній енергетиці належить 200 МВт, вітропарку – 117,5 МВт, малим гідроелектростанціям – 104 МВт та об'єктам теплової генерації на альтернативному паливі (аграрні й деревні відходи) – 68 МВт. Сума ж інвестицій, за даними Національного агентства з енергозбереження та енергоефективності України, у відновлювальну енергетику протягом останнього року оцінюється в понад 400 млн євро.

Дещо про «зелений тариф». Саме поняття «зелений тариф» в Україні з'явилося в жовтні 1997 р., коли Президентом України був підписаний Закон «Про електроенергетику». Однак реальні кроки в цьому напрямі було здійснено лише у 2009 р., коли Верховна Рада прийняла поправки до Законів «Про електроенергетику» та «Про альтернативні джерела енергії». У цих законодавчих актах уперше був прописаний механізм формування «зеленого тарифу».

Експерти енергетичного ринку зазначають, що «зелений» тариф в Україні досить високий. Наприклад, у Німеччині діапазон «зелених» тарифів

діє, починаючи з 39 коп./кВт·год (об'єкти гідроенергетики понад 50 мВт) і закінчуючи максимальним 448,15 коп./кВт (сонячні системи до 30 кВт). Більш високі тарифи в Україні пов'язані з підвищеним економічним ризиком, з яким може зіткнутися інвестор.

У січні 2012 р., як зазначено на сайті Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ), «зелений» тариф використовує 60 енергогенеруючих компаній: вісім – з енергії вітру, дві – з біомаси; 18 – з енергії сонячного випромінювання і 32 – з енергії води (малі ГЕС).

Альтернативні проблеми. На думку директора Європейсько-українського енергетичного агентства О. Рибак, інвесторів сьогодні найбільше турбує стабільність інвестиційного клімату в Україні, рівні умови ведення бізнесу для всіх гравців ринку, довгострокова стратегія розвитку енергетичного ринку країни та найголовніше – прозорість цього ринку.

Певні проблеми для компаній, задіяних у сонячній енергетиці, на думку директора з розвитку бізнесу компанії «Рентехно» Д. Лукомського, може створити «місцева» складова. Суть її полягає в тому, що з 1 січня 2013 р., щоб отримати «зелений тариф» щодо електрики, генерованої з використанням сонячного випромінювання, повинні використовуватися сонячні модулі з часткою сировини українського походження у витратах на виробництво не менше 30 %, а з 1 січня 2014 р. – 50 %.

Експерт зазначає, що компанії, які працюють у сегменті сонячної енергетики, свою діяльність можуть чітко спрогнозувати тільки до кінця цього року. Ті великі проекти, які могли б перейти на 2013 р., швидше за все будуть «заморожені». Від цього обмеження страждає й інвестиційна привабливість сегмента сонячної енергетики.

Багато експертів енергетичного ринку до проблем українського ринку альтернативної енергетики відносять довгу бюрократичну процедуру отримання дозволів та ліцензій і використання земель сільськогосподарського призначення.

Альтернативна перспектива. За оцінками експертів, розвиток українського ринку альтернативної енергетики сприяє розвитку науково-технічного потенціалу держави. Крім того, така робота дає можливість здійснити диверсифікацію поставок енергоресурсів за рахунок власного їх виробництва.

Певний оптимізм у плані перспективи викликає й нова енергетична стратегія, яка була схвалена урядом ще на початку 2006 р. Цей стратегічний документ передбачає збільшення використання нетрадиційних джерел енергії до 2030 р. до 40,4 млн т н. е. (тонн нафтового еквівалента). До того ж

найбільше зростання очікується у використанні сонячної енергії і вітряних електростанцій. У 2030 р. загальна потужність електростанцій з виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії (за винятком біопалива та малих ГЕС) має зрости до 2,1 ГВт.

Державна програма з енергозбереження та енергоефективності визначає, що до 2015 р. частка «зеленої» енергетики в загальному паливно-енергетичному балансі країни становитиме не менше 10 %, а до 2030 р. цей показник сягне 30 %. Наскільки реальний цей показник, покаже час. Але вже сьогодні багато експертів переконані в тому, що, спираючись лише на «зелений» тариф, вирішити це завдання неможливо. Зокрема, директор Європейсько-українського енергетичного агентства О. Рибак зазначає, що, крім «зеленого» тарифу, для розвитку українського ринку альтернативної енергетики необхідні мільярдні інвестиції (*Альтернативне майбутнє України // Веб-сайт Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України (<http://www.ukrproject.gov.ua>). – 2012. – 27.01).*